

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vita Francisci Borgiae Tertij Societatis Iesv Generalis

Ribadeneyra, Pedro de

Mogvntiae, 1603

IV. De dispositione concionis

urn:nbn:de:hbz:466:1-45256

humiliare se nouit, non exiguum
Concionator fructum capiet.

CAPVT IV.

De dispositione concio-
nis.

QVÆ legerit, meditat usq³ fue-
rit Ecclesiastes, ordine digerat
necesse est: qui ordo loco libri erit,
quo memoria causa quotidiana no-
tamus. Dicit enim non potest, quan-
tum ordo, dispositioque memori-
am iuuat: si enim multa collegerit,
magnamque rerum copiam in sug-
gestum attulerit, sed rudia omnia,
& indigesta; & confuse omnia,
perturbateque dicet, & fastidi-
um auditoribus sine fructu pariet.
Deinde aut non intelligit auditor,
aut nihil memoria retinet; & re-
rum permistio efficit, vt nihil per-
suadeas, voluntatemque non moue-
as. In uniuersitatis creatione ordo
docetur,

docetur, & in edificiis exstruēdis: vt
 mediis concionibus Spiritus sanctus
 in cordibus habitet fidelium. Primo
 creauit DEVS (vt imaginamur) ma-
 teriam primam informem: hinc lu-
 cem, & terram, & ceteraq³, quæ mate-
 riam & illustrarent, & adornarent,
 donec ad hominem creandum per-
 uentum est; omniaque suo loco col-
 locauit. Idem concionatori sentio fa-
 ciendum; qui locū primo eligat To-
 picum, argumētum hinc ducet, ma-
 teriamque doctrina, quæq³ sermone
 persuadere populo cupit: deinde con-
 quiret, quid ea de re sancti Patres
 docuerint, meditabiturque Euan-
 gelium; hinc orabit eleganti ordi-
 ne, omniaq³ locis accommodis dispo-
 net, partes digerēdo, donec intellectui
 factum sit satis. Ad hæc habeat Locos
 multos communes in promptu, sen-
 tentiarumque copiam, auctoritatū
 vim, rationū momēta, Metaphoras,
 seu

seu

seu translationes, tropos, & figuras
sacra Scriptura, exempla, historias,
& similitudines: qualia nostra me-
moria singulis libris collecta, & edi-
ta legimus; vtilius tamen suis quisq;
vigilis, & lucubrationibus vtitur.
Caveat tamen, ne quid præter rem
adferat, fiatq; que suo loco, & tem-
pore placent, & iuuant; ea si loco
suo moueas, neque vtilia sunt, nec
persuadent. Prophetarum loca recte
explicata docent, & admiratione
ipsa mouent, fructumque afferunt,
præsertim cum DEVS ex postulat cū
hominibus, & ea prophetie vehemē-
ter mouent, quas in lege gratia im-
pletas videmus. Interdum vtile erit
Euangelium diei explanare ordine,
& ad verbum, hauriendo hinc, inde
que ad mores pertinent: quo potissi-
mum concionantis referri labor de-
bet. Nonnunquam verò, explicato
paraphrasi quadam Euangelio, peri-
odum

modum aliquam, vel sententiam Evangelij sumat, quæ luminibus illustrata, magnam dicendi, & amplificandi materiam suppeditabunt. Verum tanta in his varietas existit, quanta est ingeniorum, cum non solum quæ vni placeant, alteri displiceant, verum etiam plerunque quæ nobis hodie probabantur: postridie improbantur: vt quæ hodie componens sibi placebat, die sequenti rejiciat.

Concionis primum calamo scribere, prudentis est hominis, & periculum vitantis: per commodum ite sequentibus annis. Verum scribendi rationem variam varij tenent: alij compendio quodam quæ dicturi sunt, & summa capita notant: alij tribus, quatuorve folijs integram orationem diffuse scribunt; nec audent verba publice facere, nisi prius ea scripserint, memoriaque de scripto
man-

mandarint: quod laboriosum est, & insipientium, meticulosorum potius, quam in concionandi artem expertum. Et verò his alligari verbis, dicentis vim (spiritum vulgo appellant) continere videtur, & refrenare, quominus libere audeat Concionator obiurgare, & vehementius, diuino Spiritu suggerente, dicere. Sunt & qui mediam viam, quam probo, tenent; ut vna pagina rem, de qua dicturi sint, summatim, & methodicè complectantur: quin & verba apposita ad rem ipsam adiungunt, ordineque omnia disponunt. Sic fit, ut liberiore, cum res postulat, campo excurrere possint, ad amplificandum sermonem, & eloquentia vim ostentandam; utque affectus mouere possint, subitario dicendi impetu. Et hec quidem ratio, mea quidem sententia, tua est, & frequens.

Phrases, dicendique modus, & verba,

verba, cauendum ne affectata adhibeantur, & plus aequo conquisita; hac enim & dicentis animum excruciant, & audientis. Vitanda contra & verba sordida, rustica, & barbara, & obsoleta: sit itaque sermo castus, quem nemo aestimator aequus facile reprehendat. Descripta iam concione, repetat interdum, vt memoria non solum infigatur, verum etiam vt decentibus verbis, gestuque, & actione exprimat, priusquam in publicum prodeat; praesertim si non magna dicendi venustate, natura beneficio, & arte polleat, nec usum concionandi habeat.

Sunt qui memoria locorum vtuntur, & artificiosa, quam ab Oratoribus, adhibitis imaginibus, didicerunt. Sed vidi his impediri saepenumero magis, quam iuuari. Mediam itaque viam hic quoque tenere iuuat: vt in margine orationis scripta,

scripta, sex, vel octo locis precipuis
 notas pingat, vt crucis figuras, litte-
 ras, & numeros: quibus memoria
 comprehensis, fidere possit, si forte,
 vt saepe accidit, memoria excide-
 rent, qua didicisset; vel inter conci-
 onandum turbaretur: ad quas No-
 tas, tanquam ad anchoram, consu-
 gere queat.

Opportunum tempus concionis
 memoria mandanda, est pridie ve-
 spertinis horis accurate ediscere, pri-
 usquam quieti se nocturna, somno-
 que necessario tradat, vt à somno e-
 uigilans, species impressa occurrant;
 cubitu verò surgens exigat à memo-
 ria qua pridie, tanquam deposita,
 tradidit. Orationem, quoque ad
 DEVM matutinam ea de re insti-
 tuere poterit, de qua verba ad po-
 pulum factururus est, vt sibi ipse per-
 suadeat, quod aliis dicendo persua-
 dere conatur. Facilius enim id con-
 se-

sequetur, vt alios in suam sententiam rapiat, qui sibi primum persuaserit, quod ab aliis extorquere nititur.

Neque verò minus studium est adhibendum in ijs, quæ dicenda non sunt, quam in ijs, quæ dicenda videbuntur. Verba itaque de re controuersa, & graui expendat, ne quid excidat imprudeti, quod cum Scholastica pugnet Theologia, Et si forte humanitus, vt fit, aliquod verbum imprudenter excidisset, aut sententia, quæ in malum sensum rapi posset, & periculose sonet; statim ipse, priusquam ad alia pergat, perspicue explicet necesse est: ne quod scandalum, aut offendiculum, quasi secius de religione sentiat Concionator, in auditorum animis relinquatur: nam, vt Propheta ait, Eloquentia Domini, eloquia casta. *Psal. 119.*